

Χαιρετισμοί – Opening ceremony – Begrüßung

Γεώργιος Σπυρ. Δοντῆς

(Πρόεδρος τῆς Ὄργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ Πρόεδρος τῆς ἐν Ἀθίνας

Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας)

Ἀγαπῆτοι Σύνεδροι,
Κυρίες καὶ Κύριοι,

Ὡς πρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς ὁποίας ἔχει τεθεῖ τὸ Διεθνὲς Συνέδριο γιὰ τὰ 100 ἔτη ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Ἑρρίκου Σλῆμαν, πατέρα τῆς Μυκηναικῆς ἀρχαιολογίας, σὰς ἀπευθύνω τὸν θερμὸ χαιρετισμὸ τῆς καὶ σὰς καλωσορίζω.

Θὰ γνωρίζετε ἀσφαλῶς τὸν στενὸ σύνδεσμο τοῦ Σλῆμαν μὲ τὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία. Θὰ ἤθελα νὰ ὑπενθυμίσω μόνον μερικὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα αὐτοῦ. Τὸ 1872-73 ἐνῶ διεξήγοντο οἱ ἀνασκαφὲς τῆς Τροίας καὶ δὲν εἶχαν ἀκόμη ἔρθει στὸ φῶς τὰ ἐντυπωσιακὰ εὐρήματα τῆς 31 Μαΐου 1873, ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἐξέλεξε τὸν Σλῆμαν ἑταῖρο αὐτῆς σὲ ἔνδειξη ἀναγνωρίσεως τοῦ ἔργου του. Χαρακτηριστικὸ τοῦ Σλῆμαν εἶναι ὅτι θέλοντας νὰ ἐκφράσει τὴν εὐγνωμοσύνη του προσέφερε στὴν Ἐταιρεία ποσὸν 115 δραχμῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀντὶ τῶν 15 δραχμῶν ποὺ κατέβαλλαν τότε οἱ ἑταῖροι αὐτῆς, καὶ κατὰ τὴν περίοδο ἀπὸ τὸν Ἰούνιο 1874 ἕως τὸ τέλος Δεκεμβρίου 1875 κατέθεσε τὸ ποσὸν τῶν 11.000 δραχμῶν στὸ ταμεῖο τῆς Ἐταιρείας «διὰ τὴν καθαίρεσιν», ὅπως ἀναγράφει ὁ ἰσολογισμὸς «τοῦ ἐν Ἀκροπόλει φραγκικοῦ πύργου». Ἐπίσης τὴν 4 Σεπτεμβρίου 1874 ὑπέβαλε διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων πρόταση στὸ Διοικητικὸ Συμβούλιον τῆς Ἐταιρείας νὰ ἀναλάβει αὐτὸς τὴν δαπάνη καθαρισμοῦ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ σπηλαίου τοῦ Ἑρμοῦ/Νέστορος ὑπὸ τὸ Παλαιοναβαρίνο στὴν Βοϊδοκοιλίᾳ τῆς Πύλου.

Ἰδιαίτερα καλὲς ἦσαν οἱ σχέσεις τοῦ Σλῆμαν, ὅπως

ἐμφαίνεται ἀπὸ τὴν πυκνὴ ἀλληλογραφία, μὲ τὸν τότε Γενικὸ Γραμματέα τῆς Ἐταιρείας Στέφανο Κουμανούδη, τὸν ὁποῖον ἐνημέρωνε τακτικὰ γιὰ τὴν πορεία τῆς ἀνασκαφῆς του στὴν Τροία.

Οἱ δωρεὲς τοῦ Σλῆμαν πρὸς τὴν Ἐταιρεία ἔλαβαν τέτοιες διαστάσεις ὥστε ἡ Ἐταιρεία τὸν ἀνεκήρυξε εὐεργέτη αὐτῆς καὶ τὸ ὄνομά του περιλαμβάνεται στὴν μαρμάρινη πλάκα τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἐταιρείας ποὺ βρίσκεται στὴν εἴσοδο τοῦ μεγάρου τῆς.

Ἄλλὰ καὶ ἐμμέσως ὠφελήθηκε σημαντικὰ ἡ Ἐταιρεία ἀπὸ τὸν Σλῆμαν ὅταν αὐτὸς ἀπέστειλε στὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση καὶ ἐκεῖνη διεβίβασε στὴν Ἐταιρεία τὸν Κατάλογο τῶν Θεσαυρῶν τῶν Μυκηνῶν, ποὺ τυπώθηκε στὴν Λειψία τὸ 1882 σὲ 3.000 γαλλικὰ ἀντίτυπα. Ὁ κατάλογος πουλιόταν στὸ τότε Μουσεῖο τῆς Ἐταιρείας ποὺ βρισκόταν στὸ Πολυτεχνεῖο καὶ τὰ ἔσοδα διετίθεντο γιὰ τοὺς σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας.

Δὲν θέλω ὅμως νὰ μακρολογήσω. Μὲ ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον περιμένουμε νὰ ἀκούσουμε τὰ ὅσα ἐπιφανεῖς σύνεδροι θὰ μᾶς ἐκθέσουν γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Σλῆμαν καὶ ἰδιαιτέρως ὁ καθηγητῆς M. Korfmann, ὁ δρ D. Easton τοῦ Cambridge γιὰ τὴν ἀνασκαφὴ τῆς Τροίας μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1871 καὶ 1873, ὁ καθηγητῆς David Traill γιὰ τὴν ἀνασκαφὴν του στὴν Μυκῆνες, ὁ καθηγητῆς Klaus Kilian γιὰ τὴν ἀνασκαφὴν στὴν Τίρυνθα, εὐχομαι καλὴ ἐπιτυχία στὴς ἐργασίες σας.

Καὶ ἤδη παρακαλῶ τὴν κυρία Ἀναπληρωτὴ Ὑπουργὸ Πολιτισμοῦ νὰ κηρύξει τὴν ἑναρξὴ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου.

Μιχαήλ Σταθόπουλος*(Πρύτανης του Έθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών)*

Το Συνέδριο που αρχίζει σήμερα είναι μία προσφορά των αρχαιολόγων της Πανεπιστημιακής μας Κοινότητας, πρωτίστως του καθηγητή κ. Γ. Κορρέ, σε αγαστή συνεργασία με τους συναδέλφους της Αρχαιολογικής Έταιρείας και της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, για να τιμηθεί η μνήμη του Έρρίκου Σλήμαν με την ευκαιρία των 100 ετών από τον θάνατό του.

Το Πανεπιστήμιο Αθηνών, οι Έλληνες αρχαιολόγοι και η πνευματική Ελλάδα ολόκληρη είχαν χρέος να τιμήσουν τον άνδρα εκείνον που με τις τολμηρές, αλλά και επιτυχείς ανασκαφές του στην Τροία, στις Μυκήνες, στην Τίρυνθα και στον Όρχομενό άνοιξε το δρόμο για να αναστηθεί πολιτισμός αιώνων ολόκληρων, ο λεγόμενος μυκηναϊκός πολιτισμός. Και συγχρόνως τιμούν τον επιστήμονα που συμβολίζει όσο λίγοι το εξαιρετικά ανήσυχο, γεμάτο φαντασία πνεύμα, το πνεύμα που τα όνειρά του ξεπερνούν τις γνωστές δυνατότητες της εποχής του και όμως επιμένει με πείσμα και ένθουσιασμό στην πραγμάτωσή τους και πετυχαίνει.

Και με ιδιαίτερη ικανοποίηση διαπιστώνω την απήχηση που έχει η προσωπικότητα και το έργο του Έρρίκου Σλήμαν στα μέλη της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας.

Το Πανεπιστήμιό μας έχει και μία ιδιαίτερη σχέση με την οικογένεια Σλήμαν. Στους ευεργέτες του περιλαμβάνει την Σοφία Σλήμαν, που είχε αναθέσει στο Έθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών την προκήρυξη του διαγωνισμού με θέμα «Ο Έρρίκος Σλήμαν και ο μυκηναϊός πολιτισμός», προσφέροντας το αναγκαίο χρηματικό ποσό, μιὰ πρόταση της Σοφίας Σλήμαν που αμέσως αποδέχθηκε η Σύγκλητος του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Αλλά και πρόσφατα το Πανεπιστήμιό μας ξανασυνδέθηκε με το όνομα Σλήμαν ανταποκρινόμενο σε προγράμματα που είχαν στόχο την δημοσίευση του Μουσουλίου του Έρρίκου Σλήμαν στο Α΄ Νεκροταφείο της Αθήνας, του Ίλιου Μελάθρου και της μονογραφίας «Ιστορία και τύχη των Συλλογών του Έρρίκου Σλήμαν».

Όσοι ζούμε στην Αθήνα έχουμε κι έναν πρόσθετο λόγο να θυμόμαστε με ευγνωμοσύνη τον ενδοξο Γερμανό αρχαιολόγο. Κληροδότησε στην πόλη μας ένα από τα αρχιτεκτονικά κοσμήματά της, έργο του Ziller, το «Ίλιου Μελάθρου», το μέγαρο όπου κατοικούσε με την Έλληνίδα γυναίκα του Σοφία Σλήμαν και τα παιδιά τους και που λαμπρύνει την όδό, στην οποία έχει δώσει το όνομά της το Πανεπιστήμιό μας.

Γεώργιος Στυλ. Κορρές

(Γενικός Γραμματεὺς τῆς Ὄργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς)

Ὁ Ἑρρίκος Σλῆμαν ἦτο πολίτης τοῦ κόσμου, ποὺ ἐγεννήθη στὴν Βόρειο Γερμανία, ἐναύγησε στὴν Ὀλλανδία, ἐπλούτισε στὴν Ἁγία Πετρούπολη, κατέληξε προσωρινῶς εἰς τὴν Καλιφόρνια γιὰ νὰ συναλλαχθῆ μὲ χρυσοθήρες, ὅπου καὶ ἴδρυσε τράπεζα, περιηγήθη εἰς ὅλον τὸν κόσμον, ἀπέκτησε φίλους σὲ ὅλα τὰ μῆκη καὶ πλάτη, ἔγινε ἀμερικανὸς πολίτης στὴν Ἰνδιανάπολη (1869), διδάκτωρ φιλοσοφίας στὸ Rostock, μετὰ σπουδὲς στὴ Σορβόνη, ἐνυμφεύθη τὴ σύγχρονη προσωποποίηση τῆς ἀθηναικῆς σοφίας, ἔδωκε σάρκα καὶ ὄστα εἰς τὸν μυκηναϊκὸ καὶ εἰς τὸν τρωικὸ πολιτισμὸ τοῦ Ὀμήρου, ἐτιμῆθη ἀπὸ δεκάδες εὐρωπαϊκὲς ἐπιστημονικὲς ἑταιρεῖες, ἀνιγορεύθη ἐπίτιμος δημότης τοῦ Βερολίνου διὰ τὴν δωρεὰν τῶν τρωικῶν συλλογῶν του καὶ ἀπενίξει ἐσαεὶ τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τὸ τριμερὲς ἠρώδων-Μαυσωλεῖον του, περιμένοντας τὸν σεβασμὸ τῶν Ἑλλήνων ἀρχαιολόγων γιὰ ὅ,τι κατέλιπε ὡς κόσμημα τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ στιγμή νὰ ἐκφράσωμε τὴν εὐγνωμοσύνη μας γιὰ τὴν ἀνταπόκρισίν σας νὰ παρευρεθῆτε, ἀλλὰ καὶ νὰ προσφέρετε τὴν ἐπιστημονικὴ συμβολή σας εἰς τὸ ἔργον τοῦ Σλῆμαν ἤγγικεν, ὅπως, ἐπίσης, νὰ ἐκφράσωμε τὴν εὐγνωμοσύνη μας εἰς τὴν ἀπελθοῦσα-προηγούμενη πολιτικὴ ἡγεσία, τοὺς ὑπουργοὺς κκ. Ἄντ. Σαμαράν, Γ. Ἀγαπιδόν, Κων. Δεσποτόπουλον, τὸν κ. Γ. Μυλωνᾶν, τοὺς Γεν. Γραμματεῖς Εὐστρ. Παπαευστρατίου καὶ Ἄνδρ. Σαρηγιάννην, τὸν καθηγητὴ Κων. Δρακάτον, τὴν διοίκησιν τῆς Ὀλυμπιακῆς, τὸν Γεν. Γραμματέα Ε.Ο.Τ. κ. Κων. Ἡλιόπουλον, τὸν Πρόεδρον τοῦ Πολεμικοῦ Μουσείου κ. Σακελλαρίου, τὸν ἐφοπλιστὴ κ. Γ. Δρακόπουλον, Διευθυντὴν τοῦ Ναυτικοῦ Μουσείου τοῦ Αἰγαίου, τὴν Ἐνωσὴ Ἑλλήνων Ἐφοπλιστῶν καὶ ἄλλα μέλη τῆς

ναυτιλιακῆς μας οἰκογένειας (ἐφοπλιστὴς Παπαδάκης καὶ Σανλέων), τὸν κ. Ἄνδρ. Κανελλόπουλον τοῦ Τιτᾶνος, τὸν πρύτανίν μας, τὸν Πρόεδρό μας γιὰ τὴν ἐμπιστοσύνη τους, τὸν Διευθυντὴν τῶν Ἑλληνικῶν Ταχυδρομείων κ. Φώτην Προβατᾶν, τὴν Διοίκησιν τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς, τὸν δρᾶ Β. Wette τοῦ Δυτικοῦ Γερμανικοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν τῆς Βόννης, τὸν δρᾶ Hans Stercken, τὴν Inter Nationes διὰ τὸν ἐμπλουτισμὸν τοῦ ἀρχείου Schliemann. Ἰδιαιτέρως εὐχαριστῶ τὸν καθηγ. Γ. Κασιμάτην, Νομικὸν Σύμβουλον προτέρου πρωθυπουργοῦ διὰ τὴν συνεχῆ συμπαράστασίν του εἰς τὸ θέμα τοῦ Ἰλίου Μελάθρου.

Συγχρόνως, ὁμως, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμε τι δὲν κατέστη δυνατόν νὰ πραγματοποιηθῆ γιὰ τὸ Συνέδριον:

- 1) Ἡ μετάφρασις εἰς τὴν ἑλληνικὴν τοῦ ἔργου τοῦ Hartmut Döhl, τῆς αὐτοβιογραφίας τοῦ Σλῆμαν.
- 2) Ἡ ἔκδοσις τοῦ ἑλληνικοῦ γραμματοσήμου διὰ τὸν Ἑρρ. Σλῆμαν ποὺ θὰ κυκλοφορήσῃ περὶ τὰ μέσα Ὀκτωβρίου σὲ κοινὴν ἔκδοσιν, μὲ τὸ δυτικογερμανικὸν γραμματόσημο εἰς Βόννην καὶ ἄλλα εἰς τὸ Ἀνατολικὸν Βερολῖνον.
- 3) Δὲν ὀργανώθη, τελικῶς, ἡ ἔκθεσις τῶν ἐνθυμημάτων τοῦ Σλῆμαν στὸ Ἰλίου Μελάθρον, διότι δὲν εἴχαμε συμπαράστασιν, διευκόλυνσιν ἀπὸ τὴν ἀρμοδίαν ὑπηρεσία.
- 4) Δὲν ἤρχισεν εἰσέτι ὁ ἐμπλουτισμὸς τοῦ Μουσείου Σλῆμαν εἰς Ἰλίου Μελάθρον.
- 5) Τέλος, ἐλπίζω ὅτι λίαν προσεχῶς θὰ ἀρχίσουν ἐκδιδόμενα τὰ ἔργα ποὺ ὑπεσχέθη. Ἡ βιβλιογραφία τοῦ Σλῆμαν, τὸ Ἰλίου Μελάθρον, οἱ Συλλογές του, ἡ ἐκτέλεσις τῆς διαθήκης του, ἡ εἰκονογραφημένη βιογραφία του.

Ἐμμανουήλ Μικρογιαννάκης*(Πρόεδρος Τμήματος Ἱστορίας καὶ Ἀρχαιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν)*

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Μὲ εὐγενεῖς ἐνασχολήσεις, ἰδίως ὅμως μὲ τὴν ἐπιδίωξη τοῦ ὠραίου, ὑπάρχει ἡ δυνατότητα νὰ ἀκεραιωθοῦμε. Τὸ ὠραῖο, τὸ κάλλος ποὺ καλεῖ, κυρίως τὸ ἐπιστημῶν κάλλος, μᾶς ὑπενθυμίζει τὴν ἀτέλειά μας καὶ μᾶς δείχνει πῶς θὰ τὴν ξεπεράσουμε.

Πολὺ πρὸ τοῦ Πλάτωνος, λέγεται ὅτι στὴν Σπάρτη μία πολὺ ἄσχημη κοπέλλα ἔγινε πανέμορφη, καλλίστη ἐξ αἰσχίστης, ἡ ὠραιότερη μάλιστα στὴν Σπάρτη, μὲ τὸ νὰ ὀδηγεῖται καθημερινὰ στὸ ἱερὸ τῆς Ἑλένης ἢ ἐνσάρκωση τοῦ κάλλους, θεότητα ἢ ἴδια, τὴν μεταμόρφωσε. Ἐγινε βασίλισσα τῆς Σπάρτης ὕστερα ἀπὸ σφοδρὸ ἔρωτα τοῦ βασιλέως Ἀρίστωνος πρὸς αὐτήν.

Αὐτὸ τὸ αἰώνιο κάλλος ἐπίστεψε ἐπίσης βαθύτατα κορυφαῖος πολιτικὸς τῶν Ἀθηνῶν ὅτι καλλύνει καὶ παιδεύει τοὺς πολίτες καὶ ἔτσι ἐφρόντισε ὅλη ἡ πόλη νὰ ἐξωραϊσθεῖ καὶ νὰ ἀποτελέσει παιδευτικὸ ὕλικο. Ὅλοι οἱ πολίτες τῶν Ἀθηνῶν ἔγιναν μὲ αὐτὸν τὸν τρό-

πο ἐρασταὶ τῆς πόλεως. Τὸ πολύτιμο ἦθος ποὺ ζητοῦσαν ἐπὶ Περικλέους τὸ πέτυχαν μὲ τὸ κάλλος. Τὸ καλὸν ἠθοποιεῖ τὸν θεατὴν ὅπως ὑποστηρίζει ὁ κορυφαῖος ἠθολόγος Πλούταρχος.

Σ' αὐτὸ τὸ κάλλος, ὅπως διαχέεται στὸν Ὀμηρικὸ κόσμος, βυθίσθηκε ὁ Schliemann, der Wegbereiter eines neuen Forschungszweiges - der Archäologie der prähistorischen Ägäis. Αὐτοῦ τοῦ κόσμου, ποὺ τὸν ἔθελε, ἐζήτησε νὰ βρεῖ καὶ τὴν ὕλική του βάση. Ὁ Ὀμηρὸς τοῦ ζητοῦσε κάπου νὰ πατήσει. Καὶ ἦλθε σὲ φῶς ὁ κόσμος τῆς Τροίας, τῶν Μυκηνῶν καὶ τῆς Τίρυνθος, στὸν ὁποῖο πάντοτε περιπολεῖ ἡ Ἑλένη, τὸ αἰώνιο ἀγάπημα τῆς ψυχῆς, αὐτὸ ποὺ καὶ ὁ Goethe ζητοῦσε μὲ περιπάθεια. Αὐτὸ τὸ ἴδιο ποὺ ἀποκαλύπτεται στοὺς πολιτισμοὺς ἐπιδιώκει καὶ τὸ Τμῆμα Ἱστορίας καὶ Ἀρχαιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ τοῦ ὁποίου ἐπίλεκτο μέλος εἶναι ὁ κ. Κορρές, εὐλόγως συμμετέχει στὸ Συνέδριο γιὰ τὸν Schliemann καὶ εὐχεται εὐόδωση τῶν ἐργασιῶν του.

† Doro Levi

(πρ. Διευθυντῆς Ἰταλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν)

Κύριε Πρόεδρε,
Φίλοι συνάδελφοι,
Κύριοι και Κυρίες,

Εἶναι μεγάλη τιμὴ καὶ χαρὰ δι' ἐμὲ νὰ ἐκφράσω τὰς εὐχὰς μου εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ Συνεδρίου αὐτοῦ, τὸ ὁποῖο εἶναι ἀφιερωμένο εἰς τὴν πρώτην ἑκατονταετηρίδα τοῦ Schliemann.

Τὸ Συνέδριον αὐτό, τὸ ὁποῖο θὰ ἀσχοληθῆ μὲ μία σειρά θεμάτων, τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ ἐπανεξετάσουν ἐπιστημονικῶς ὅλα τὰ βήματα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Schliemann, ἔχει ὡς σκοπὸ νὰ προσφέρῃ μίαν οὐσιαστικὴν βοήθεια εἰς τὴν περιγραφή τῆς περιέργου αὐτῆς προσωπικότητος.

Ὁ Schliemann, πράγματι, ὑπῆρξε καὶ ἔμπορος, λάτρης τοῦ χρήματος, κερδοσκοπὸς ἀλλὰ, μὲ τὸν τρόπον τοῦ, ἦτο καὶ λάτρης τοῦ πολιτισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισε αὐτοδίδακτος ἀπὸ τὰ νειῶτα του, ὅταν ἔμαθε μερικὰς «νεκρὰς» ἀλλὰ καὶ πολλὰς σύγχρονες γλώσσας. Πρὸ παντός, ἀγαποῦσε τὸν Ὅμηρον καὶ τὴν Ἑλλάδα, τόσον πολὺ, ὥστε τὸ 1863 ἐγκατέλειπε τὴν ἐταιρεία του καὶ ἀφιέρωσε τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του εἰς τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ κόσμου τοῦ Ὁμήρου, βοηθούμενος ἀπὸ τὴν Ἑλληνίδα γυναῖκα του, καὶ στὸν καθορισμὸ τῶν περιοχῶν ποὺ περιγράφει ὁ ποιητής. Δι' αὐτό, ἔκανε πολλὰ ταξείδια, ἐκείνη τὴν ἐποχὴν, δύσκολα καὶ ἐπικίνδυνα, ἀπὸ τὴν ἀκτὴν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, εἰς τὴν Σικελίαν, εἰς τὴν Κρήτην, εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἄλλοι.

Αἱ ἀνασκαφαί του εἰς τὴν Τροίαν καὶ ἀργότερα εἰς τὰς Μυκῆνας, τὴν Τίρυνθα καὶ τὸν Ὀρχομενόν, τὰς

ὁποίας ἔκανε, ὡς γνωστὸν, μὲ ἐνθουσιασμὸν, φαντασίαν καὶ ζωηρὸν πνεῦμα, προσκάλεσαν ἀμφιβολίας εἰς τὴν ἐπίσημον ἐπιστήμην, ἡ ὁποία ἀντιμετώπισε σκληρὰ τὸ ἐπιπόλαιον ἔργον τοῦ ἄν καὶ ἀργότερα εἶχε τὴν βοήθειαν τοῦ Dörpfeld, ὁ ὁποῖος διόρθωσε μερικὰ ἀπὸ τὰ σφάλματά του.

Δὲν εἶναι, ὅμως, δυνατὸν νὰ λησμονήσουμε ὅτι, παρ' ὅλην τὴν ἀπειρίαν τῶν πρώτων τοῦ ἀνασκαφῶν καὶ τὴν ἀπλοϊκότητα τῶν βιβλίων ποὺ ἔγραψε, στὸν Schliemann ὀφείλομε τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Τροίας, τοῦ λεγόμενου θησαυροῦ τοῦ Πριάμου, τῶν τάφων τῶν Ἀτρείδων, τῶν ὑπέροχων χρυσῶν ἀντικειμένων τῶν Μυκηνῶν, τοῦ ἀνακτοροῦ τῆς Τίρυνθος.

Καὶ πρέπει, πρὸ πάντων, νὰ τοῦ ἀναγνωρίσωμε τὸ ὅτι καθώρισε τὸν Μυκηνναϊκὸν ἢ πρωτοελληνικὸν πολιτισμὸν. Εἰς τὸν προφητικὸν τοῦ, ἄν καὶ «χαστικὸν» ἐνθουσιασμὸν, ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐπιστήμη ὀφείλει τὴν ἀνακάλυψιν ἐνὸς ἀγνωστοῦ, πρότερον, κόσμου.

Δι' αὐτό, ἐπιτρέψτε μου νὰ πῶ, ἐγὼ ὁ ἀρχαιότερος τῶν ἀρχαιολόγων, ὄχι μόνον τῆς Ἑλλάδος ἀλλὰ ἴσως καὶ ὅλου τοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος ἀφιέρωσα μέγα μέρος τῆς πολυετοῦς ζωῆς μου εἰς τὴν Ἑλλάδα, τόσον ὥστε ὀνομάσθην ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας φίλους μου «Doro Levi ὁ Ἀθηναῖος» ὅτι εἶμαι εὐτυχὴς ποὺ λαμβάνει χώρα αὐτὸ τὸ Συνέδριον.

Καὶ ἐπιθυμῶ νὰ ἐκφράσω εἰς τὸ Συνέδριον, εἰς τοὺς ὀργανωτὰς, εἰς τοὺς συναδέλφους, εἰς τοὺς συμμετέχοντας, ἐγκαρδίους εὐχὰς διὰ καλὴν ἐργασίαν καὶ ἀρίστην ἐπιτυχίαν.

† Παναγιώτης Γεωργοῦντζος*(Πρόεδρος Ἐταιρείας Ἑλλήνων Φιλολόγων)*

Ὁ Ζεὺς, ὁ πατὴρ τῶν ἀνδρῶν καὶ θεῶν ἐξαπέλυσε, ὡς μᾶς πληροφορεῖ ὁ Πλούταρχος, σμήνη ἀετῶν καὶ κύκνων ἀπὸ τὸν ὠκεανὸν πρὸς τὴν ἀντιπέραν κατεύθυνσιν. Οἱ ἀετοὶ συνηντήθησαν εἰς τὸν ὄμφαλόν, εἰς τοὺς Δελφοὺς καὶ ἐκεῖ εἰς τὸ Μουσεῖον βλέπει κανεὶς τὸν ὄμφαλόν αὐτόν.

Τὰς ἡμέρας αὐτὰς βλέπομε ὅτι ἐπαναλαμβάνεται αὐτὸ τὸ φαινόμενο. Ἄετοὶ καὶ κύκνοι τῆς ἀρχαιολογίας

ἐξεκίνησαν καὶ ἦλθαν εἰς τὴν πόλιν τῆς Παλλάδος, διὰ νὰ τιμήσουν τὴν μνήμη τοῦ Ἑρρίκου Σλῆμαν, ἑνὸς δαιμονίου ἀνθρώπου, ἑνὸς μετεώρου, καὶ αὐτοδιδάκτου ἀρχαιολόγου, ὁ ὁποῖος προσεπάθησε νὰ ἀποδείξει ὅτι ὁ κόσμος τοῦ Ὁμήρου ἦτο πραγματικός.

Ἡ Ἐταιρεία Ἑλλήνων Φιλολόγων ἀπευθύνει ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν εἰς ὅλους τοὺς μετέχοντας καὶ εὐχεται εὐδόωσιν ἐργασιῶν τοῦ συγκληθέντος συνεδρίου.

† Γεώργιος Δρακόπουλος

(Διευθυντής Ναυτικού Μουσείου Αιγαίου)

Τὸ παρὸν Διεθνὲς Συνέδριο, μὲ κύριο θέμα «Ἀρχαιολογία καὶ Ἑρρῖκος Σλῆμαν - 100 ἔτη ἀπὸ τὸν Θάνατό του», ποὺ ὁργανώθηκε ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῶν Ὑπουργείων Πολιτισμοῦ καὶ Αἰγαίου, τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἔχει ἀντικείμενο τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἑρρῖκου Σλῆμαν, μὲ συγκεκριμένη θεματολογία ποὺ θὰ ἀναπτυχθεῖ ἀπὸ τοὺς ἐκλεκτοὺς ὁμιλητὲς ποὺ θὰ ἀκολουθήσουν.

Τὸ ἔργο τοῦ Ἑρρῖκου Σλῆμαν, τὸ πάθος του γιὰ τὸν Ὅμηρο καὶ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ Ἱστορία, καθὼς καὶ οἱ ἱστορικοὶ θησαυροὶ ποὺ ἀποκάλυψε ἡ ἀρχαιολογικὴ του σκαπάνη, εἶναι γιὰ ὅλους ἐμᾶς μιὰ σπουδαία κληρονομιά. Συγχρόνως ὁμως εἶναι κίνητρο καὶ ὑποχρέωση γιὰ συνεχεῖς προσπάθειες, πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς διατήρησης καὶ προστασίας ὅλων τῶν ἀρχαιολογικῶν μας χώρων καὶ τῶν ἀνεκτίμητων ἱστορικῶν μας μνημείων, ποὺ συνθέτουν τὴν Ἐθνικὴ μας Ταυτότητα. Αὐτὸ εἶναι, νομίζω, ὅ,τι καλύτερο μποροῦμε νὰ κάνουμε γιὰ νὰ τιμήσουμε τὴ μνήμη τοῦ Ἑ. Σλῆμαν, ποὺ ἀφιέρωσε ἓνα μεγάλο μέρος τῆς ζωῆς του, γιὰ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια τοῦ Τρωϊκοῦ Πολέμου καὶ τῆς μεγάλης ἐκείνης ναυτικῆς ἐκστρατείας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἡ ἐκστρατεία αὐτὴ ἦταν γεμάτη ἀπὸ συνταρακτικὰ ναυτικὰ γεγονότα ποὺ συνέβησαν στὸ χῶρο τοῦ Αἰγαίου καὶ περιγράφονται μὲ ἔξοχο τρόπο ἀπὸ τὸν Ὅμηρο.

Ἐχοντας αὐτὲς τὶς σκέψεις ὡς γνώμονα, ἐπιτρέψτε μου, ἀγαπητοὶ Σύεδροι, νὰ σᾶς παρακαλέσω, ὡς

Πρόεδρος τοῦ Ναυτικοῦ Μουσείου Αἰγαίου, νὰ δεχθεῖτε νὰ ἀπευθύνουμε ἔκκληση πρὸς τὶς ἀρμόδιες Ἀρχὲς καὶ Ὄργανισμούς, γιὰ τὴν διάσωση, διατήρηση καὶ διαφύλαξη τῶν ἱστορικῶν Θησαυρῶν τοῦ Αἰγαίου, δίνοντας προτεραιότητα στὴν δεινοπαθοῦσα περιοχὴ τῆς Δίλου, ὅπου ὑπάρχουν μοναδικῆς σπουδαιότητος ἱστορικὲς μαρτυρίες γιὰ τὴ ζωὴ τῶν αἰγαιοπελαγιτῶν προγόνων μας.

Εἶναι γνωστὲς οἱ τεράστιες καταστροφὲς ποὺ συντελοῦνται ἀπὸ τὴ ρύπανση καὶ τὴν ἀλλοίωση τοῦ περιβάλλοντος τῶν ἀρχαιολογικῶν χώρων καὶ ἀπὸ τὴν λεηλασία τῶν ἀρχαιοτήτων. Οἱ καταστροφὲς αὐτὲς τείνουν νὰ ἐξαφανίσουν τὶς μαρτυρίες τοῦ παρελθόντος καὶ γενικὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ Αἰγαίου ποὺ θεωρεῖται κοιλὴ πολιτισμοῦ.

Μὲ ἀφορμὴ τὴν παρουσία τῶσων διακεκριμένων εκπροσώπων τῆς ἀρχαιολογίας στὴν αἴθουσα αὐτὴ, θεωρῶ αὐτὸ τὸ βῆμα κατάλληλο γιὰ νὰ γίνῃ μιὰ τέτοια ἔκκληση. Οἱ ἀρχαιολόγοι ἔχουν ἀποδείξει ὅτι δὲν εἶναι μόνον ἐρευνητὲς, ἀλλὰ καὶ θεματοφύλακες τῶν ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν.

Ἡ ἔκκληση αὐτὴ ποὺ γίνεται σήμερα, εἶναι ἡ ἔκπη. Ἐλπίζω καὶ εὐχομαι νὰ φέρῃ ἀποτέλεσμα αὐτὴ τὴ φορά. Ὡστόσο, τὸ Ναυτικὸ Μουσεῖο Αἰγαίου δὲν θὰ σταματήσει νὰ προβαίνει σὲ διαβήματα, μέχρις ὅτου συγκινηθοῦν οἱ ἀρμόδιοι καὶ λάβουν τὰ κατάλληλα μέτρα γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση αὐτοῦ τοῦ τόσο σοβαροῦ θέματος.

Klaus Fittschen*(Institutsdirektor des D.A.I. Athen)*

Im Namen des Deutschen Archäologischen Instituts Athen erlaube ich mir, einige Grußworte an Sie zu richten. Ich freue mich sehr, dass es gelungen ist, einen Kongress über das Thema „Archäologie und Heinrich Schliemann - Rückschau und Ausblick 100 Jahre nach seinem Tod“ mit internationaler Beteiligung zusammenzubringen.

Das Interesse an Heinrich Schliemann hat in den letzten Jahren in überraschender Weise zugenommen. Freilich haben dabei, fast wie zu Lebzeiten Schliemanns, die Kritiker die Szene beherrscht und Schliemanns Bild in der Öffentlichkeit weitgehend bestimmt. Es ist bezeichnend, dass dabei mehr der Mensch Schliemann mit seinen Unzulänglichkeiten als der Archäologe Schliemann im Mittelpunkt des Interesses stand. Es scheint mir daher von großer Wichtigkeit, dass der heute beginnende Kongress sich vor allem mit dem wissenschaftlichen Werk Schliemanns befassen wird.

Mit dem, was Schliemann begonnen hat und was daraus durch die nachfolgende Forschung geworden ist. Natürlich kann nach all den vorausgegangenen Kontroversen die Frage nach dem Menschen Schliemann nicht ganz ausgeklammert werden, doch ist zu begrüßen, dass das hier nun in einem umfassenderen Rahmen geschehen

soll: nicht nur der Schliemann der umstrittenen Tagebücher wird zur Sprache kommen, sondern auch der Sammler und Bauherr; der letztere Aspekt ist gerade hier in Athen von besonderer Bedeutung. Denn wenn die Diskussionen der letzten Jahre eine Einsicht vermittelt haben, dann die, dass man der Lebensleistung Schliemanns nur gerecht werden kann, wenn man sie im Kontext seiner eigenen Epoche betrachtet.

Ganz besonders freue ich mich darüber, dass dieser Kongress von unseren griechischen Kollegen ausgerichtet wird, und ich danke den Organisatoren dafür sehr herzlich. Zeigt sich darin doch, wie sehr auch in diesem Land die Erinnerung an Schliemann noch lebendig ist. Und was könnte es für einen Forscher Ehrevolleres geben, als wenn sein Werk auch außerhalb seines eigenen Heimatlandes Anerkennung findet und fortwirkt.

Es wäre schön, wenn dieser Kongress dazu beitrüge, den alten Plan eines Schliemann-Museums in Athen zu verwirklichen, das als Stätte der Erinnerung zugleich auch der kommenden Forschung dienen könnte. In diesem Sinne wünsche ich Ihnen einen schönen und ertragreichen Kongress.

Joachim Herrmann

(Direktor des Zentralinstituts für Alte Geschichte und Archäologie der Akademie der Wissenschaften der DDR)

Magnifizienz!

Sehr verehrte Minister, Präsidenten und Exzellenzen,
Meine sehr verehrten Damen und Herren,
liebe Kolleginnen und Kollegen!

Vor 122 Jahren hat Heinrich Schliemann erstmals auf griechischem Boden und in der Troas archäologische Sondagen durchgeführt. Er verfügte über eine in den Pariser Studien geschulte Methodensicht, und er konnte sich das Ziel stellen, das Dunkel griechischer Vorzeit, ausgehend von den Epen Homers, zu erhellen. Am 27. April 1869 erhielt Schliemann vor allem aufgrund seiner ersten, aus diesem Streben erwachsenen Schrift *Ithaque, le Péloponnèse, Troie. Recherches archéologiques* in Rostock im ordentlichen Verfahren den Dokortitel zuerkannt.

Fortan wirkte Schliemann in widerspruchsvoller Weise, aber letztendlich erfolgreich, als „Wegbereiter einer neuen Wissenschaft“, der modernen Archäologie oder der „Historischen Archäologie“, wie ich sie, in Übereinstimmung mit manchen Fachkollegen, bezeichnen möchte.

Einhundert Jahre nach seinem Tode und nach Studium und Veröffentlichung einer Vielzahl von Dokumentationen lässt sich der Weg zur historischen Archäologie darstellen und auch würdigen. So nahm am 5. Oktober 1989 die 132. Session des Exekutivrates der UNESCO eine Erklärung zur „Célébration du centenaire de la mort de l'archéologue allemand Heinrich Schliemann“ an.

Darin heißt es u. a.:

3. Tenant compte de ce qu'en 1990 cent années se seront écoulées depuis la mort de Heinrich Schliemann, le célèbre archéologue allemand dont les fouilles à Troie, Mycènes, Tirynthe et Orchomène ont mis au jour des civilisations inconnues, ce qui a fait de lui «le père de l'archéologie mycénienne»,
4. Reconnaissant que Schliemann a ouvert la voie à une discipline scientifique nouvelle, l'archéologie de terrain, en introduisant en archéologie des méthodes de recherche et des principes scientifiques,
5. Salue la remarquable contribution que Heinrich Schliemann a apportée à la sauvegarde et à la mise en valeur du patrimoine culturel, qui constituent l'une des principales missions incombant à l'Unesco dans le domaine de la culture;
6. Invite le Directeur général à exploiter les possibilités qui s'offrent à l'Organisation de faire connaître à la

communauté internationale, à l'occasion du centenaire de la mort de Heinrich Schliemann, les réalisations scientifiques et historicoculturelles de ce pionnier de l'archéologie moderne et à utiliser à cette fin les périodiques de l'Unesco, et notamment le Courrier et Museum;

7. Prie les organisations internationales non gouvernementales qui sont liées à l'Unesco de s'associer à la célébration du centenaire de la mort de Heinrich Schliemann et de concourir à diffuser la connaissance de ses mérites et de ses réalisations dans les domaines théorique et pratique.

„Ex oriente lux“ hieß ein Erkenntnis-Slogan seit der Zeit der Aufklärung, seit Herder und der Klassik. Goethe sprach davon:

*Wer nicht von dreitausend Jahren,
Sich weiß Rechenschaft zu geben,
Bleib im Dunkel unerfahren,
Mag von Tag zu Tage leben.*

Und Goethe hatte ohne Zweifel die Verbindungen Europas zum Orient im Blickpunkt, als er diese Sätze niederschrieb. Um eben diese „Rechenschaft“ war es jedoch - soweit es die Wissenschaft betraf - in den sechziger Jahren des 19. Jh. noch immer unzureichend bestellt. Schliemann erkannte auf der Suche nach einem neuen Lebensinhalt in den 60er Jahren des 19. Jhs. gerade diese Schwachstelle in der Erkenntnis geschichtlicher Kontinuität.

Den Schlüssel zu ihrer Überbrückung sah er - wie sich später erwies, zurecht - in der griechischen Vorzeit. Schliemann entschied sich für Griechenland als Wahlheimat, um diesem Anliegen gleichsam vor Ort folgen zu können.

Seine Wissenschaftsbeziehungen wurden rasch kontinentweit, seit 1875 verbanden sie ihn auch mit Rudolf Virchow und in wechselvoller Weise mit deutschen Wissenschaftsinstitutionen und mit der Berliner Akademie.

Nach dem Besuch von Virchow in Troja und Athen 1879 korrespondierten Virchow und Schliemann rege. In ihren Briefen setzten sie sich vor allem mit der Entwicklung archäologischer Methoden und wissenschaftlicher Erkenntnisse auseinander. Über 600 Briefe sind aus einem Zeitraum von nur 11 Jahren erhalten!

Bei allen Widersprüchen und. z.T. subjektiven einseitigen Zielstellungen hat Schliemann niemals vergessen, welcher Zielstellung sein hauptsächliches Bemühen galt:

der Entdeckung der Wurzeln altgriechischer Kultur und ihres Umfeldes und damit von Wurzeln europäischer Kultur.

Die methodisch-historischen Fragestellungen sind heute gewiss weiter entwickelt. Als bleibende Wahrheit hat sich jedoch erwiesen, dass der wesentliche kulturgeschichtliche Weg vom Orient nach Europa über die griechische Frühzeit führte.

Die wirklichen geschichtlichen Bahnen des „Ex oriente lux“ wurden durch Schliemanns Arbeit und die Mitwirkung seiner Zeitgenossen - darunter vor allem von Rudolf Virchow - deutlich.

Mit der Entdeckung der ersten noch verschwommenen Linien dieser Wegstrecke hat Schliemann zur Entdeckungsgeschichte vor allem der europäischen Kultur und Zivilisation erheblich beigetragen, zur Erarbeitung von Grundlagen europäischen Selbstverständnisses und europäischer Verantwortlichkeit für Europa und die Menschheit - zur Entdeckung der Grundlagen dessen, was hin und wieder heute von Kulturpolitikern und Politikern als „Europäisches Haus“ bezeichnet wird.

Schliemann starb vor 100 Jahren. Seine Werke wirken und wirken jedoch in vielfältiger Weise weiter.

Es ist das besondere Verdienst unserer griechischen Freunde und Kollegen, diese Tradition in eigener Weise, in griechischer Weise und eigenständig aufgenommen

und in die wissenschaftliche Erkenntnis von der Entfaltung der Kultur eingebracht zu haben. Wir sehen es als besondere Ehre an, dass anlässlich des 100. Todestages von Heinrich Schliemann auch der mecklenburgischen Herkunft dieses bedeutenden Wissenschaftlers gedacht wird und die vielfältigen Beziehungen, die diesen mit der deutschen Wissenschaft verbanden, gewürdigt werden. Insbesondere hat Herr Kollege Georg Korres gerade diese Wurzeln und Beziehungen der Persönlichkeit Schliemanns, dessen Prägung in der Mecklenburger Jugendzeit und dessen Verbindungen zur deutschen Wissenschaft in mannigfacher Weise mit wissenschaftlichem Eifer nachgespürt. Wir verdanken diesem Eifer vielfältige Anregungen für die eigene Arbeit. Viele Fachkollegen unterschiedlicher Disziplinen und Interessen haben sich in unserem Lande der Schliemann-Forschung angenommen - als Freizeitarbeit und z.T. ex professo. Wir - insbesondere unsere Berliner Akademie der Wissenschaften, für die ich spreche sowie die Kollegen aus der Deutschen Demokratischen Republik - danken Ihnen, sehr verehrte griechische Kolleginnen und Kollegen und ganz besonders Ihnen, lieber Kollege und Freund Georg Korres, für Ihre Gastfreundschaft, für die Organisation dieses Centainair-Treffens. Mag es der Wissenschaft und der Entwicklung der kulturellen und wissenschaftlichen Beziehungen insgesamt zum Nutzen dienen.

Κωνσταντῖνος Ἡλιόπουλος*Γεν. Γραμματεὺς Ε.Ο.Τ.*

Κυρίαί καὶ Κύριοι,

Μὲ ἰδιαίτερα χαρὰ ἀνταποκρίνομαι στὴν πρόσκληση τῆς Ὄργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συνεδρίου σας νὰ ἀπευθύνω τὸν χαιρετισμὸν μας πρὸς ὅλους σας, καὶ ἐκ μέρους τοῦ προέδρου τοῦ Ε.Ο.Τ. τὸ «Καλῶς ἦλθατε στὴν χώρα μας».

Ἡ μεγάλη σημασία τοῦ Συνεδρίου σας καὶ ἡ ὀφειλή μας πρὸς τὸν τιμώμενο σήμερα Γερμανὸ ἀρχαιολόγο Ἑρρίκο Σλῆμαν γιὰ ὅλη του τὴν προσφορά στὴ χώρα μας, μᾶς παρότρυναν νὰ συμβάλουμε καὶ μὲ τὶς δικές μας δυνάμεις στὴν ἐπιτυχία τῆς προσπάθειας αὐτῆς.

Ἀρκεῖ, πράγματι, νὰ ἀναπολήσει κανεὶς τὸ προφητικὸ τηλεγράφημα τοῦ ἀνασκαφέα τῶν πολυχρύσων Μυκηνῶν ἀπὸ τὶς Μυκῆνες τὴν 16η/29η Νοεμβρίου 1876 πρὸς τὸν βασιλέα Γεώργιο Α', γιὰ νὰ ἀντιληφθῆ τὴν μεγάλη συμβολή τοῦ Σλῆμαν καὶ στὴν τουριστικὴ ἀνάπτυξη τῆς πατρίδας μας καί, μάλιστα, ὅπως αὐτὸς ἀκριβῶς τὸ προέβλεψε:

«Μετά μεγάλης χαρᾶς ἀναγγέλλω εἰς τὴν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα ὅτι ἀνεῦρον τὰ μνημεῖα ἅτινα ἡ πα-

ράδοσις διαλαληθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πausανίου ὑποδεικνύει ὡς τάφους τοῦ Ἀγαμέμνονος, τῆς Κασσάνδρας, τοῦ Εὐρυμέδοντος καὶ τῶν ἐταίρων αὐτοῦ, εἰσὶν οἱ τάφοι οὗτοι περὶ ὧν εὔρον ἐν τοῖς τύμβοις ἄπειρον θησαυρὸν ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ. Ὁ θησαυρὸς οὗτος ἀρκεῖ μόνος νὰ πληρώσῃ μέγα Μουσεῖον, ὅπερ ἔσται τὸ λαμπρότερον ἐπὶ τοῦ κόσμου καὶ ὅπερ καθ' ὅλους τοὺς ἐπιόντας αἰῶνας θέλει ἐλκῆρῃ ἐν Ἑλλάδι μυριάδας ξένων ἐκ πάσης χώρας».

Πράγματι μέσα σὲ 4 χρόνια ἑδεκαπλασιάσθηκαν τὰ ξενοδοχεῖα στὴν πόλιν μας πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ξένων τουριστῶν ἐπισκεπτῶν ποὺ κατέκλυζαν τὸ ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο, ὅπως διεπίστωνε σὲ μία του ἐπιστολῆ ὁ Σλῆμαν τὸ 1880 καὶ ἐπαληθεύθηκε καὶ ἡ εὐχή του στὸ τηλεγράφημα ποὺ σᾶς διάβασα, «εἶθε, μεγαλειότατε, σὺν Θεῷ οἱ θησαυροὶ οὗτοι νὰ γίνωσι ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος ἀπείρου ἐθνικοῦ πλοῦτου».

Εὐχομαι κάθε ἐπιτυχία σὺς ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου σας.

Μιχαήλ Σωτήροχος*(Πρόεδρος ΗΠΑ.)*

Ladies and Gentlemen:

I am pleased and honoured by this invitation to greet the international conference “Archaeology and Heinrich Schliemann - A Century After His Death”. There is no point in my going over the importance of Heinrich Schliemann both to Mediterranean archaeology and to the Greek people’s identity as heirs of the Achaeans. Schliemann breathed new life into Agamemnon and Priam, proved that the myths of the ancients were a still-vital memory of a past which is now both Greek and universal.

Just as Troy and Mycenae have become, thanks to Schliemann, the cultural heritage of all mankind, so Schliemann himself belongs not only to his birthplace Germany, but also to Greece his adopted home. We Americans feel a certain claim on the man as well, and not just because he made much of his money in the United States. Among the many scholars he inspired, those who followed in his footsteps and are now linked forever with Schliemann’s work, are some of the great American archaeologists, such as the late Carl Blegen of the University of Cin-

cinnati, a distinguished scholar whose name now adorns the library of the American School of Classical Studies in Athens. I myself feel a certain affinity to Schliemann, as one, like him, whose second career takes me to Greece, a country that Schliemann loved and I love equally.

I am delighted to report that this American connection is by no means over, that in the summer of 1990 American archaeologists from the University of Cincinnati, along with German colleagues, will once again be exploring the “fields of windy Troy”. So too, at the end of May, the Gennadius Library will host a special exhibit on Schliemann and the sites he excavated, drawing on the library’s unmatched collection of Schliemann materials.

A century after the death of Heinrich Schliemann seems like a long time to an American ambassador. For you archaeologists, however, the questions he raised, the debates he inspired, are still fresh and will remain so long after I am gone. I wish the conference participants a stimulating and rewarding session, and congratulate the organizers for paying just tribute to one of the great men of his age. Thank you.

Κωνσταντίνος Δεσποτόπουλος

(Υπουργός επί της Έθνικης Παιδείας και Θρησκευμάτων)

Πριν από επτά μήνες στην Κύπρο είχα την τιμή να προλογίσω το εκεί Διεθνές Αρχαιολογικό Συνέδριο. Δεν αρχαιολόγησα ο ίδιος. Θέμα της έναρκτηρίας του Συνεδρίου όμιλίας μου ήταν «Η Κύπρος και το ελληνικό πνεύμα».

Σήμερα έχω πάλι την τιμή να προλογίσω κάπως Διεθνές αρχαιολογικό Συνέδριο, έστω άλλου τύπου, προορισμένο δηλαδή να τιμήσει τη μνήμη διάσημου άνδρός, αναγνωρισμένου έως την εποχή μας για τη μεγάλη του συμβολή στην ανάπτυξη της μυκηναϊκής αρχαιολογίας.

Ός μη αρχαιολόγος, απευθύνω χαιρετισμό στους αρχαιολόγους συνέδρους, συνοδευμένο με κάποιο θαυμασμό για το έργο τους. Και ως οικείος με τη φιλοσοφία της Ιστορίας, επιτρέπω στον εαυτό μου να εκφράσω κάποιες σκέψεις μου για την αρχαιολογία, και ιδιαίτερα για τη σχέση της με την Ιστορία.

Αναμφίβολα, η αρχαιολογία βοηθάει καιρία την Ιστορία ως επιστήμη, καθώς διευρύνει το αντικείμενό της προπάντων, αλλά και στηρίζει τη συστατική της γνώση προς μεγαλύτερη ακρίβεια. Δηλαδή, η αρχαιολογία επιχορηγεί την ιστορική επιστήμη, ώστε αυτή να προβεί στη διερεύνηση του συντελεσμένου βίου της ανθρωπότητας πολύ πέραν από τα όρια, όσα χαράσσουν οι γραπτές μαρτυρίες, ώστε και προς χρόνους και χώρους ακάλυπτους από αυτές. Άς θυμηθούμε, πόσο περιορισμένη ήταν ακόμη στον ΙΗ' αιώνα η ιστορική επιστήμη και ως προς τις χρονικές διαστάσεις του αντικείμενου της, αλλά και ως προς τις γεωγραφικές διαστάσεις του. Επίσης, όμως, τα αρχαιολογικά εύρηματα συμπληρώνουν ή και διορθώνουν τις γραπτές μαρτυρίες, άρα βελτιώνουν τον επιστημονικό χαρακτήρα της Ιστορίας. Έξ άλλου, όμως, και η αρχαιολογία βοηθείται από την Ιστορία ως επιστήμη, έστω μόνο για όρισμένες εποχές και περιοχές του συντελεσμένου βίου της ανθρωπότητας, όσο υπάρχουν αντίστοιχες ιστορικές μαρτυρίες, πρόσφορες για να υποδείξουν κατευθύνσεις έρευνας στον αρχαιολόγο ή και να τον οδηγήσουν, άμεσα ή έμμεσα, προς όρθη έρμηνεία των ευρημάτων.

Άς επιτραπεί όμως να εξετάσουμε πιδ επίμονα το επιστημολογικό αυτό πρόβλημα.

Άς υπενθυμίσουμε τη δισημία, τη συνυφασμένη με τη λέξη «Ιστορία», την εκφραστικότητα αυτή ελληνική λέξη, την αναδειγμένη από τις κυριώτερες γλώσσες των ευρωπαϊκών τουλάχιστον λαών.

Η λέξη «ιστορία» είχε αρχικά σημασία γνωσιακή, δηλαδή σήμαινε, όπως και σημαίνει έως σήμερα, σύμφωνα και με την έτυμολογία της, γνώση γεγονότων είτε καταστάσεων του περασμένου βίου της ανθρωπότητας? ώστε ήταν και είναι ταυτόσημη προς την ιστορική επιστήμη. Η ίδια όμως λέξη έχει και σημασία όντική ή μάλλον γενεσιακή, όσο δηλαδή σημαίνει τον ίδιο τον βίο της ανθρωπότητας, περασμένο ή και παροντικό είτε μελλοντικό, άρα την ίδια την ιστορική πραγματικότητα. Αντίστοιχη είναι ή λατινικά εκφρασμένη διάκριση: *historia rerum gestarum* και *res gestae*.

Η Ιστορία στην όντική έννοιά της υπάρχει και θα υπάρχει όσο υπάρχουν άνθρωποι, και άρα όσο λειτουργεί ή ελευθερία, το θαυμαστό αυτό χάρισμα του ανθρώπου, το διακριτικό του από την κατάσταση του άπλως ζώου. Υπήρξε, λοιπόν, Ιστορία και υπάρχει, άφóτου υπερνικήθηκε ό αποκλειστικός από το ένστικτο προσδιορισμός και άρχισε ή κάπως έλλογη δράση του ήδη ανθρώπου, δηλαδή ή νοητική σύλληψη της επόμενης στιγμής του χρόνου ως προβλήματος συμπεριφοράς και ή επίνοια τρόπου συμπεριφοράς και ή επιτέλεσή του, ή και ή σχεδόν συνδρομή της εφεύρεσης κάποιου έργαλείου ή σχεδίαση κάποιου ίχνογραφήματος, είτε ακόμη και ή συνακόλουθή της ανάβλυση άπορίας στη συνείδηση του ανθρώπου για ό,τι συμβαίνει γύρω του και μέσα του. Άλλά συμπροσδιοριστική όλων αυτών είναι ή σύμφυση του ανθρώπου με την κοινωνία, ή ύπαρξή του δηλαδή πάντοτε μέσα και αντίκρου στην κοινωνία, κιβωτό θαλαπρωής και προμήθειας για τη ζωή του και πηγή δυνάμεων έξανθρωπισμού του, άν και πηγή επίσης κάποτε δυνάμεων άπανθρωπιάς και εκφυλισμού.

Έξ άλλου, ή ένυπαρξία του ανθρώπου στον γίνο χρόνο και χώρο, μέρος του χώρου και χρόνου του σύμπαντος, και ή αντίστοιχη άνελεύθερη σύσταση του όργανισμού του, άρα και ή άδιάλειπτη έξάρτηση της ζωής του από τη γύρω του Φύση, έχει ως άδηριτη συνέπεια την καιρία σπουδαιότητα για την Ιστορία κάποιων μη ανθρώπινων παραγόντων, γεωφυσικών ή γεωδυναμικών, όπως ή σύσταση του εδάφους, το κλίμα, ή άλλαγή του κλίματος, οι σεισμοί, οι κατακλυσμοί, οι εκρήξεις ήφαιστειών, οι καταποντισμοί κ.τ.λ.

Ίδού, λοιπόν, ή Ιστορία στην όντική έννοιά της, φαντασμαγορικό σύνολο αναρίθμητων πράξεων και παθημάτων και δημιουργιών του ανθρώπου, άπότοκων

της ἐλευθερίας του, ἢ καὶ τῆς ἀνελευθερίας του, πηγῆς εἰδικώτερα τῶν παθημάτων, συντελεσμένων μετὰ τὴν ἀνεκτόπιστη συμβολὴ τῆς κοινωνίας, καὶ ὀριακὰ συμπεροδιορισμένη ἀπὸ γεωγραφικὰ στοιχεῖα ἢ καὶ ἀπὸ γεωδυναμικὰ γεγονότα.

Καὶ ὑπάρχει ἡ Ἱστορία στὴν οὐσιαστικὴ αὐτὴ ἔννοιά της, αὐτόθετη καὶ αὐτόπλαστη, μετὰ δημιουργὸ ἥρωα τὸν ἄνθρωπο, πλάστη καὶ πλάσμα της. Καί, ὅπως ὑπάρχει καθ' ἑαυτήν, δηλαδὴ ἀφοῦ καὶ ὅσο ἔχει ὡς κάθε στιγμὴ συντελεσθεῖ, προσφέρεται καθ' ἄρχην νὰ συλληφθεῖ ἀπὸ τὴ γνωσιακὴ λειτουργία τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἰδοὺ ἔρχεται ἡ ἱστορικὴ ἐπιστήμη νὰ συλλάβει τὴν ἀπέραντη Ἱστορία, τὸν ἐπὶ γενεὲς ἀναρίθμητες πολυδιάστατο βίον τῆς ἀνθρωπότητας, ἔστω μερικώτατα.

Ἐκδηλῶν προβάλλει ἄρα ἡ διαφορὰ, ἀλλὰ καὶ ἡ συνύφανση, τῆς Ἱστορίας ὡς ἱστορικῆς πραγματικότητας καὶ τῆς Ἱστορίας ὡς ἱστορικῆς ἐπιστήμης. Ἀντίθετα πρὸς τὴν ὀλοκληρωμένη πάντοτε καὶ ἀναμφίβολη αὐτοῦ ὑπαρξὴ τῆς Ἱστορίας ὡς ἱστορικῆς πραγματικότητας, ἡ Ἱστορία ὡς ἱστορικὴ ἐπιστήμη παραμένει πάντοτε ἀνολοκλήρωτη, καὶ ὡς πρὸς τὴν κάλυψη τοῦ ἀκέραιου ἀντικειμένου της καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀκρίβεια τῶν συλλήψεων καὶ τῶν ἐρμηνειῶν της. Ἡ ἐξάρτηση τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης ἀπὸ τὶς γραπτὲς μαρτυρίες (κείμενα ἱστορικῶν ἢ ἔστω ἐπιγραφῶν) τὴν ἔχει ἐπὶ αἰῶνες καταδικάσει νὰ προσπελάσει ἐρευνητικὰ ἐλάχιστο μόνον τμήμα τοῦ περασμένου βίου τῆς ἀνθρωπότητας, δηλαδὴ τῶν παθημάτων καὶ τῶν πράξεων καὶ τῶν δημιουργιῶν ὀλίγων μόνον ἀνθρώπινων ομάδων συγκριτικὰ πρὸς τὸ σύνολο τῆς ἀνθρωπότητας καὶ σὲ ὀλίγες μόνον περιοχὲς τῆς Οἰκουμένης, ἄλλωστε καὶ ὄχι πέραν ἀπὸ τέσσερις ἢ πέντε χιλιετίες πρὸς τὸ παρελθόν.

Ἐξ ἄλλου, ἀντίστροφα, ἐνῶ ἡ ἱστορικὴ ἐπιστήμη ἔχει ὡς ἀντικείμενο ἔρευνας καὶ τὴ σύγχρονη ἱστορικὴ πραγματικότητα καὶ τὴν χρονικὰ ἐγγύτατη πρὸς τὸ ἐκάστοτε παρόν, ἡ ἀρχαιολογία ὑπέχει ἀντιστοίχους περιορισμούς ὡς πρὸς τὶς χρονικὲς διαστάσεις τοῦ ἀντικειμένου της. Δὲν ἀνήκει στὴν ἔρευνά της ὅ,τι δὲν εἶναι «ἀρχαῖο». Καὶ ἄς μοῦ συγχωρηθεῖ ὅτι ἀγνοῶ τὶς προϋποθέσεις, τὶς χρονικὲς, γιὰ τὸν χαρακτηρισμὸ κάποιου ἀντικειμένου μετὰ ἀκρίβεια ὡς «ἀρχαίου».

Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ ἀκόμη νὰ ἐπισημάνω τὶς σχέσεις μετὰ τὴν ἀρχαιολογία τοῦ ἱστορικοῦ χρόνου καὶ τοῦ ἱστορικοῦ χώρου.

Εἶναι τεράστια ἡ ἔκταση τοῦ ἱστορικοῦ χρόνου καὶ ἀναρίθμητα πλούσια τὰ περιεχόμενα τοῦ ἱστορικοῦ χώρου. «Ἄπλετόν τι καὶ ἀμήχανον» χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸν Πλάτωνα τὸ «χρόνου πλῆθος», «ἀφ' οὗ πόλεις τ' εἰσὶν καὶ ἄνθρωποι πολιτευόμενοι» (Νόμοι 676α), δη-

λαδὴ ἀπέραντος καὶ ἀσύλληπτος χαρακτηρίζεται ὁ ἱστορικὸς χρόνος, μάλιστα καὶ ὁ διανθρώπινος πάντοτε, δηλαδὴ κοινωνικὸς. Χῶρος ἱστορικὸς ἐξ ἄλλου εἶναι κάθε κατοικημένη κάποτε περιοχὴ τῆς Γῆς: τὸ διευθετημένο ἤδη ἀπὸ ἀρχέγονους ἀνθρώπους ἐσωτερικὸ σπιλαίου ἢ συστάδας φυτῶν, εἴτε κορμοῦ δέντρου, ὅπου ὁρατὰ μένουν τὰ ἴχνη τῆς παρουσίας τῶν ἀνθρώπων, τὸ ποιμνιοστάσιο, ὁ ἀγρός, ὁ κῆπος, οἱ ὅποιες συγκοινωνιακὲς διαμορφώσεις τοῦ ἐδάφους, ἀκόμη καὶ τὸ πιὸ ἀνοχάρακτο μονοπάτι σὲ βουνὸ ἢ σὲ δάσος, καὶ πολλὰ μᾶλλον τὰ κτίσματα κάθε εἶδους, τὰ δίκτυα ὑδρεύσεως ἢ ἀποχετεύσεως, τὰ ὀχρωματικὰ ἔργα κ.τ.λ. Καὶ προσδιορίζει ὁ ἱστορικὸς χῶρος σὲ μέγα βαθμὸ τὸν τρόπο ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, ἄρα τὴν ἱστορικὴ τους ὑπαρξὴ, ὥστε καὶ τὴ σύσταση τῆς Ἱστορίας, καθὼς καὶ τὴ διάρθρωση τῆς κοινωνίας.

Ὁ ἱστορικὸς χῶρος προπάντων εἶναι τὸ ἀπέραντο καὶ ἀνεξάντλητο θέμα τῆς ἀρχαιολογίας, ὅπου ἔχει ὁ λειτουργὸς της νὰ ἐπιλέξει τὸ συγκεκριμένο ἀντικείμενο ἔρευνας του, καὶ νὰ ἀναζητήσει καὶ νὰ ἀνακαλύψει «εὐρήματα», ἴσως ὄχι καὶ πολλὰ σημαντικά, ἴσως πολυτιμώτατα κάποτε. Ἡ ἀνασύνθεση τοῦ ἱστορικοῦ χρόνου εἶναι τὸ κορυφαῖο ἐπίτευγμα τῆς ἀρχαιολογίας.

Ἐγὼ ἴσως ὑπερτονίσει τὴν ἀξία τῆς ἀρχαιολογίας ὡς ἔρευνας εἰδικώτερα τῆς λεγόμενης Προϊστορίας. Ἀλλὰ δὲν ὑποτιμῶ καθόλου τὴν ἀξία τῆς ἀρχαιολογίας ὡς ἔρευνας ἐποχῶν καὶ περιοχῶν, καλυπτομένων καὶ ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἐπιστήμη, ὅπου ἄλλωστε συντελεῖται ἡ γονιμότητα συνεργασία, ἡ ἀμοιβαία συμπληρωματικὴ, ἀρχαιολογίας καὶ ἱστορικῆς ἐπιστήμης, τούλαχιστον μετὰ τὴν ἀξιοποίηση ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς τῶν ἐνσωματωμένων στὰ «εὐρήματα» καὶ ὄχι μόνον στὶς ἐπιγραφὲς μνημάτων, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ὑποκίνηση τῶν ἀρχαιολόγων στὸ ἔργο τους κάποτε ἀπὸ ἐνδείξεις περιεχόμενες στὶς γραπτὲς μαρτυρίες τῶν ἱστορικῶν.

Ἀναμφίβολα, ἡ ἐρμηνεία τοῦ «εὐρήματος», ἀλλὰ ἤδη καὶ ἡ εὐστοχὴ ἀναζήτησή του, ἀποτελεῖ ἔργο ὑπεύθυνου τοῦ ἀρχαιολόγου καὶ ἀπαιτεῖ ἀντίστοιχη ἐπιστημοσύνη στὴν εὐρύτερη ἔννοια τοῦ ὅρου, ὅπως ἐξ ἄλλου ἡ ἐρμηνεία καὶ ἡ βῆσινος τῆς γραπτῆς «μαρτυρίας» ἀποτελεῖ ἔργο ὑπεύθυνου τοῦ ἱστορικοῦ, ὥστε καὶ ἀπαιτεῖ ἐπιστημοσύνη ἀνάλογη.

Καί, ἀναμφίβολα ἐπίσης, τὰ ὅρια μεταξὺ τοῦ ἐρμηνευτικοῦ αὐτοῦ ἔργου τοῦ ἀρχαιολόγου καὶ τοῦ ἀνάλογου τοῦ ἱστορικοῦ εἶναι μᾶλλον ρευστά, καὶ συμβαίνει ἄρα στὸ ἔργο αὐτό, καθὼς καὶ στὴ σύνθεση τῶν πορισμάτων, ἱστορικὴ ἐπιστήμη καὶ ἀρχαιολογία νὰ συγκλίνουν, ὥστε καὶ νὰ συναποτελοῦν τελικὰ τὴν ἐνιαία μεγάλη Ἱστορικὴ Ἐπιστήμη, τὴ βασισιμὴν ἀδιάκριτα εἴτε

σὲ γραπτὲς «μαρτυρίες» εἴτε σὲ μὴ γραπτὰ «εὐρήματα».

Ἡ χώρα μας, γενέτειρα τῆς Ἱστορίας, ὡς Ἱστοριογραφίας καὶ ὡς ἱστορικῆς ἐπιστήμης, χορηγήτρια ἐξ ἄλλου καὶ τοῦ ὄρου «ἱστορία» στὶς εὐρωπαϊκὲς τουλάχιστον γλῶσσες, δὲν ἀμέλησε, πιστεύω, ἀπὸ τὴν πολιτικὴ παλιγγενεσία της καὶ ὕστερα, νὰ ἐπιδοθεῖ στὴ μεγάλη ἐπιστήμη τῆς ἱστοριογνωσίας, καὶ δὴ στὴ διερεύ-

νηση τοῦ ἱστορικοῦ χώρου καὶ στὴν ἀνασύνθεση τοῦ ἱστορικοῦ χρόνου τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Οἱ Ἕλληνες ἀρχαιολόγοι, παράλληλα πρὸς τοὺς ξένους συναδέλφους τους, ὑπῆρξαν καὶ εἶναι ἄξιοι λειτουργοὶ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐρευνας, στὸν πάτριον ἱστορικὸν χῶρον, ἐμψυχωμένοι ἀπὸ τὸν ὀραματισμὸν τοῦ πάτριου ἱστορικοῦ χρόνου.

Άννα Ψαρούδα-Μπενάκη*(Υφυπουργός Πολιτισμού)*

Θεωρώ ιδιαίτερα σημαντικό και χαρμόσυνο το γεγονός, ότι πρώτη δημόσια παρουσία της νέας πολιτικής ηγεσίας του Ύπ. Πολιτισμού είναι η κήρυξη της έναρξης του Συνεδρίου για τα 100 χρόνια από το θάνατο του Έρρίκου Σλήμαν. Το Συνέδριο αυτό με την έκλεκτη συμμετοχή Ελλήνων και ξένων επιστημόνων αποτελεί ίσως τον καλύτερο φόρο τιμής προς τον άνθρωπο, που χάρισε στους Έλληνες τα άφευδη τεκμήρια μιᾶς Ιστορίας, που ως τότε ήταν για την επιστήμη, αλλά και στη συνείδηση του λαού μας, ἔπος και θρύλος.

Δύο είναι οί πόλοι που αξίζουν την τιμή και τον ἔπαινο. Από την μιὰ πλευρὰ είναι τὸ ἴδιο τὸ ἔργο τοῦ Έρρίκου Σλήμαν. Ἡ χειροπιαστὴ ἐπιβεβαίωση τοῦ μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ, τὴν ὁποία προσέφερε ἡ σκαπάνη τοῦ Σλήμαν, δὲν ἦταν μόνο ἓνα μεγαλειῶδες -ἀκόμη και με τὰ σημερινὰ μέτρα- ἀρχαιολογικὸ ἐπίτευγμα, με παγκόσμια ἀκτινοβολία, ἀλλὰ για τοὺς Έλληνες ἀποτελέσε ἀφετηρία για μιὰ νέα προσέγγιση τῆς ἀρχαιότητας ἱστορίας. Ὅ,τι ως τότε ζοῦσε στὴ σφαῖρα τῆς ποίησης και τῆς λαϊκῆς φαντασίας, οἱ ὁμηρικὸι ἥρωες και ὁ ὁμηρικὸς κόσμος, ἀπέκτησαν μετὰ τὸν Σλήμαν ἱστορικὴ ὑπόσταση. Οἱ ἥρωες αὐτοὶ ἔζησαν και πέθαναν ὄχι μόνο στὰ ἔπη τοῦ Ὀμήρου ἀλλὰ και στοὺς συγκεκριμένους τόπους, που ἔφερε στὸ φῶς ἡ σκαπάνη τοῦ Σλήμαν. Σ' αὐτὸν ὀφείλουμε τὴ γεφύρωση ἀνάμεσα στὴν ποίηση και στὴν πραγματικότητα.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ εἶναι ἡ ἴδια ἡ προσωπικότητα τοῦ Σλήμαν, που ἀξίζει νὰ ἀπασχολήσει τὸ Συνέδριο αὐτό. Φύση ἀνήσυχη, ἐρευνητικὴ, ἐπιχειρηματικὴ, με πολυκύμαντη και συχνὰ ἀμφιλεγόμενη δρᾶση, ταυτόχρονα ὅμως ρομαντικὴ, με πλούσια φαντασία και ἑλληνολατρεία, ἦταν ἴσως ὁ πιὸ κατάλληλος τύπος ἀνθρώπου για νὰ φέρει σὲ πέρας ἓνα ἐγχείρημα, που ἔμοιαζε νὰ κινεῖται περισσότερο στὸ χῶρο τῆς φαντασίας και λιγότερο τῆς πραγματικότητας. Τέλος, ἡ μεγάλη συνεισφορὰ τοῦ Σλήμαν στὴν ἀνακάλυψη τοῦ ἀρχαίου κόσμου συνεχίζεται και σήμερα μετὰ τὴς ἀνασκαφῆς στὴ Λήμνο, στὴ Λέσβο, στὴς ἀκτῆς τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Ἀπὸ αὐτὲς γίνεται πιὰ φανερό ὅτι ὁ Σλήμαν με τὴς ἀνασκαφῆς του στὴν Τροία ἀνοῖξε τὸν δρόμο πρὸς ἓνα ἀκόμη μεγάλο πολιτισμὸ, που ἀνθίσε τὴν 3η χιλιετία π.Χ. στὸ βόρειο και βορειοανατολικὸ Αἰγαῖο.

Για ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ, τιμῶντας τὴ μορφή και τὸ ἔργο τοῦ Σλήμαν, ἔθεσε ὑπὸ τὴν αἰγίδα του τὸ σημερινὸ Συνέδριο. Διοργανώνει ἀκόμα, σὲ συνεργασία με τὰ κρατικὰ Μουσεία τοῦ Βερολίνου, τὴν μεγάλη ἐκθεση τῶν εὐρημάτων τοῦ Έρρίκου Σλήμαν, ἡ ὁποία θὰ ἐγκαινιασθεῖ τὸν Ἰούνιο στὴν Ἀθήνα και τὸν Ὀκτώβριο στὴν Γερμανία. Με τὴς θερμῆς εὐχῆς μου για τὴν ἐπιτυχία τῶν ἐργασιῶν σας κηρύσσω τὴν έναρξη τοῦ Συνεδρίου «Ἀρχαιολογία και Έρρικός Σλήμαν - ἑκατὸ ἔτη ἀπὸ τὸ θάνατό του».

Hans Albert Kruse

(Direktor des Heinrich-Schliemann-Museum Ankershagen)

I.

Meine sehr verehrten Damen!
Sehr geehrte Herren!

Heinrich Schliemann selbst leugnete gelegentlich die Tatsache, in Neubukow geboren zu sein. Doch die Eintragung im Geburts- und Taufregister der Neubukower Kirche beweist eindeutig, dass Heinrich Schliemann am 6. Januar 1822 hier das Licht der Welt erblickte.

Das im Schatten der Kirche stehende Pfarrhaus, eben das Geburtshaus Schliemanns, wurde 1881 wegen Bau-fälligkeit abgebrochen. An ungefähr der gleichen Stelle wurde 1884/85 das heutige im neugotischen Stil gebaute Pfarrhaus errichtet. An ihm befindet sich eine am 27. Oktober 1929 enthüllte Erinnerungstafel. Diese kündigt davon, dass geschichtsbewusste Einwohner schon frühzeitig auf eine Ehrung Schliemanns in seinem Geburtsort bedacht waren.

Auch eine in den zwanziger Jahren gebaute Straße wurde nach ihm benannt. Die Schliemannstraße ist die Verbindungsstraße zwischen der Hauptstraße von Wismar nach Rostock und der Straße nach Buschmühlen und weiter Richtung Salzhaff. In der Kriegs- und Nachkriegszeit verdrängten andere Sorgen eine Pflege dieses Teiles unseres kulturellen Erbes. Am 7. Oktober 1949 erhielt die Schule den Namen 'Heinrich Schliemann'.

Auch die Mitglieder der ortsansässigen landwirtschaftlichen Produktionsgenossenschaft gaben sich seinen Namen, vielleicht weil sie sich mit dem Begründer der Feld- und Spatenarchäologie berufsverwandt fühlten?

Der 1956 von Heinrich Alexander Stoll veröffentlichte Lebensroman über Heinrich Schliemann *Der Traum von Troja*, wurde ein in Neubukow viel gelesenes Buch. Stoll war in den dreißiger Jahren übrigens als Vikar an der Neubukower Kirche tätig gewesen. Der Lehrer Hans Neumann führte einen Briefwechsel mit dem Autor und popularisierte das Buch in einem Vortrag vor dem Kollegium der Schule und vor Genossenschaftsbauern.

Die Vorbereitung des 150. Geburtstages von Heinrich Schliemann förderte neue Aktivitäten. Am 6. Januar 1972 weilt der amerikanische Wissenschaftler Prof. Dr. W.M. Calder III zu einer Feierstunde im Pfarrhaus. Er bezichtigt dabei Schliemann der bewussten Fälschung biographischer Daten.

H.A. Stoll liest in einer sehr gut besuchten Veranstaltung aus seinem Schliemann-Roman. In der Aula der Schule wird eine Ausstellung über Leben und Werk Schliemanns gezeigt. Die Exposition wird durch historische Darstellungen der Entwicklung Neubukows sinnvoll ergänzt.

In der Folge entstand als ständige Einrichtung eine Schliemann-Gedenkstätte in unmittelbarer Nähe seines Geburtshauses. Die wissenschaftliche Betreuung übernahm der Rostocker Altertumswissenschaftler Dr. Konrad Zimmermann.

Das Gästebuch gibt Auskunft über Besucher aus nah und fern, die sich lobend wie gelegentlich auch kritisch äußern. Im Jahre 1975 konstituierte sich aus engagierten Bürgern der Stadt ein Schliemannaktiv, das sich neben der Schliemann-Erbpflege auch der Heimatgeschichte zuwandte. Inzwischen ist aus diesem der Heinrich-Schliemann-Klub hervorgegangen. Dieser widmet sich dem Kulturleben in breiter Vielfalt. Unter Leitung des viel zu früh verstorbenen (Jan. 1989) Vorsitzenden Wolfgang Frank wurde die Arbeit forciert.

Zu den neuen Impulsen zählte die Kontaktaufnahme zu Wissenschaftlern im In- und Ausland, so zu Prof. Dr. Korres, Athen, zu Schriftstellern und bildenden Künstlern, so zu Thomas Nicolaou und Rainer Kessel und zu Mitgliedern der Familie Schliemann.

Seit vielen Jahren bestehen sehr enge Kontakte zu den Schliemann-Freunden in Ankershagen. Gegenseitige Besuche bereicherten uns stets. Weitere Kontakte werden mit Kalkhorst, Neustrelitz und Fürstenberg gepflegt.

1990 weilte der historisch interessierte Herr Quambusch aus Wuppertal, in dessen Ortsteil Barmen Wilhelm Dörpfeld geboren wurde, in Neubukow. Mit unserem 1986 entstandenen Klub haben wir – so sehen wir es und so bestätigt man es uns – Akzente im geistigen und kulturellen Leben der Stadt und darüberhinaus gesetzt. Forschungsarbeit haben wir aus verschiedenen Gründen nicht betreiben können, aber wir haben uns immer um die Aneignung eines aktuell-gültigen Schliemann-Bildes bemüht, um dieses dann auch so vermitteln zu können.

Ganz besonders dankbar sind wir all jenen, die uns in unseren Bemühungen unterstützt haben. An dieser Stelle möchte ich ganz besonders Herrn Prof. Dr. Georg Styl. Korres hervorheben. Er ließ uns ohne Einschränkung an den Ergebnissen seiner wissenschaftlichen Arbeit teilhaben, versorgte uns mit interessanten Materialien,

besuchte uns in Neubukow, hielt einen mehrstündigen, bis heute unvergessenen Vortrag über das Iliou Melathron und machte schließlich die Teilnahme des Klubvorsitzenden an diesem Internationalen Kongress 'Archäologie und Heinrich Schliemann - Rückschau und Ausblick 100 Jahre nach seinem Tode' möglich. Für all das gebührt ihm unser aufrichtiger Dank.

Mein Dank soll seinen Ausdruck aber auch in dem nicht nachlassenden Bemühen um eine wahrhafte Darstellung von Leben und Werk Heinrich Schliemanns finden. Dieser Kongress mit seinen hervorragenden Vorträgen und den herrlichen Exkursionen sowie den vielfältigen Begegnungen der Schliemann-Freunde gibt mir Rüstzeug, Energie und Freude. Die Teilnahme an diesem Kongress ist für mich ein unvergessliches Erlebnis!

II.

Über den HEINRICH-SCHLIEMANN-KLUB
NEUBKOW e.V.

Nachdem schon in früherer Zeit Neubukower- so der Arzt Dr. Gronau oder der Lehrer Hans Neumann - darauf bedacht waren, das Leben und Wirken Heinrich Schliemanns bei den Mitbürgern nicht in Vergessenheit geraten zu lassen, widmet sich seit Mitte der siebziger Jahre der HEINRICH-SCHLIEMANN-KLUB in besonderem Maße der Erbpflege.

Angeregt durch die Veranstaltungen anlässlich der 150. Wiederkehr des Geburtstages des Entdeckers von Troja erwuchs der Gedanke nach kontinuierlicher Beschäftigung mit dem Lebenswerk Schliemanns.

Mehr und mehr entwickelte sich der Klub zu einer Vereinigung die breitesten Kulturansprüchen gerecht wird.

Vorträge, Lesungen, Diskussionsrunden, Exkursionen, Ausstellungen und Treffen mit gleichermaßen Interessierten gehören zum Veranstaltungsspektrum.

Inzwischen besuchten auch die ersten Klubmitglieder antike Stätten wie Mykene, Tiryns, Orchomenos u.a.

Enge Kontakte unterhalten wir zu Schliemannforschern und -freunden in aller Welt. Erwähnt seien Prof. Dr. Korrés, Athen, Dr. Gawrilow, St. Petersburg, Prof. Dr. Korfmann, Tübingen, Dr. Witte, Berlin und Dr. Bölke, Ankershagen. Dank dieser Verbindungen und der Mitgliedschaft in der HEINRICH-SCHLIEMANN-GESELLSCHAFT ANKERSHAGEN sowie der Teilnahme an Fachtagungen und dem Studium von Literatur verfügen wir über ein schlüssiges Schliemannbild.

Unserem Klub gehören zur Zeit etwa 60 Mitglieder an. Darunter befinden sich auch einige Schliemann-Nachfahren. 1990 führte die Familie Schliemann der Familientag in Neubukow und Ankershagen durch. Der Klubvorsitzende hielt aus diesem Anlaß einen Vortrag über die Erbpflege in Schliemanns Geburtsort.

An freundschaftlichen Kontakten mit gleichgearteten Vereinen sind wir stets interessiert. Gegenwärtig bestehen solche zur Matthias-Claudius-Vereinigung von 1990 zu Reinfeld/Holstein.

Kontaktadresse: Hans A.Kruse, Stiller Winkel 3, 0-2567 Neubukow.

Gedanken des Vorsitzenden des Heinrich-Schliemann-Klubs Neubukow zur Erbpflege, vorgetragen anlässlich der Einweihung des Schliemann-Denkmal am 15. September 1990 in Anwesenheit der Teilnehmer des Schliemann-Familientreffens 15/16. 09.1990.

III.

Meine sehr verehrten Damen!
Sehr geehrte Herren!

Heinrich Schliemann selbst leugnete gelegentlich die Tatsache, in Neubukow geboren zu sein.

Die Wochenzeitung „Wochenpost“ erweckte erst kürzlich in einem längeren Beitrag den Eindruck, Heinrich Schliemann stamme aus Ankershagen.

Doch die Eintragung im Geburts- und Taufregister ebendieser Kirche, in der wir uns jetzt befinden, beweist, dass Heinrich Schliemann am 6. Januar 1822, nur wenige Meter von hier, das Licht der Welt erblickte.

Die erwähnte Eintragung stammt von seinem Vater Ernst Schliemann, der vom 20. März 1814 bis zum April 1823 Pastor in Neubukow war.

Über das im Schatten dieser Kirche stehende Pfarrhaus, eben das Geburtshaus Heinrich Schliemann, lesen wir in den Pfarrakten:

„Es ist wegen seines baufälligen Zustandes im Jahre 1857 einer größeren Reparatur unterworfen und wurde auf der Südseite massiv bis an die Fenster aufgemauert, um das weitere Versinken dadurch zu Verhindern. Es enthält vorne links und rechts eine Stube nebst Kammer. An der Gartenseite sind 4 heizbare Zimmer durcheinander. Auf der Nordseite noch eine Kammer am Ende des Mittelganges, in welchem sich der Eingang zum Keller befindet. Auf der Südseite liegt die Küche nebst Mädchenstube und Speisekammer. Auf dem Boden befinden sich die Konfirmandenstube, ein Vorratsboden und ein mit Latten dichtgemachter Kornboden.“

Es wurde 1881 wegen Bauauffälligkeit abgebrochen. An ungefähr der gleichen Stelle wurde 1884/1885 das heutige im neugotischen Stil gebaute Pfarrhaus errichtet.

An ihm befindet sich eine am 27. Oktober 1929 enthüllte Erinnerungstafel.

Diese kündigt davon, dass Geschichtsbewusste in seinem Heimatort bedacht waren.

Auch eine in den zwanziger Jahren bebaute Strasse wurde nah ihm benannt. Die Schliemannstrasse ist die Verbindungsstrasse zwischen der F 105 und der Straße nach Buschmühlen.

In der Kriegs- und Nachkriegszeit verdrängten andere Sorgen eine Pflege dieses Teils unseres kulturellen Erbes.

Am 07. Oktober 1949-mit der Gründung der Republik erhielt die Schule den Namen „Heinrich Schliemann“. Auch die Mitglieder der ortsansässigen landwirtschaftlichen Produktionsgenossenschaft schmückten sich mit seinem Namen, vielleicht weil sie sich mit dem Begründer der Feld- und Spatenarchäologie berufsverwandt fühlten? Auch und gerade in Neubukow wurde der 1956 von Heinrich Alexander Stoll, der Mitte der dreißiger Jahre an der Neubukower Kirche als Vikar diente, veröffentlichte Lebensroman über Heinrich Schliemann, nämlich „Der Traum von Troja“ gelesen.

Der Lehrer Hans Neumann führte einen Briefwechsel mit dem Autor und popularisierte das von ihm verfasste Buch in einem Vortrag vor dem Kollegium der Schule und vor Genossenschaftsbauern.

Ein kultureller Höhepunkt für Neubukow waren die Feiern zum 150. Geburtstag von Heinrich Schliemann im Jahre 1972. H. A. Stoll las aus seinem bekannten Roman vor vielen Zuhörern. In der Aula der Schule war mit Hilfe und Unterstützung der Universität Rostock, namentlich durch den Altertumswissenschaftler Dr. Konrad Zimmermann eine Ausstellung aufgebaut worden. Letzterer leitete dann bald darauf die Einrichtung der Gedenkstätte in unmittelbarer Nachbarschaft zum Geburthaus umsichtig und engagiert. Das Gästebuch gibt Auskunft über Besucher aus nah und fern, die sich lobend wie gelegentlich auch kritisch äußern.

Eine Belebung erfuhr die Erbpflege 1975 mit der Konstituierung des Schliemannaktivs, aus dem inzwischen der Heinrich - Schliemann - Klub hervorgegangen ist.

Stellvertretend für ihre unermüdliche Arbeit sind Walter Haak und der für uns viel zu früh verstorbene (Januar 1989) Wolfgang Frank zu nennen.

Vor allen in den letzten Jahren wurden vielfältige Kontakte zu Wissenschaftlern und Hobbyforschern, zu Schliemann- Anhängern im In- und Ausland aufge-

nommen und gepflegt. An allererster Stelle sind jedoch die Beziehungen zu Ankershagen zu nennen.

Die gegenseitigen Besuche und Erfahrungsaustausche wirkten außerordentlich belebend und erfrischend auf beide Seiten. Mehr und mehr wurden weitere Mitstreiter gewonnen und in die Arbeit miteinbezogen, so auch aus Kalkhorst, Neustrelitz und Fürstenberg.

Heute kommen dazu Kontakte mit Steinfurt und Reinfeld, mit deren Einwohnern uns partnerschaftliche Beziehungen verbinden sowie mit Wuppertal, in dessen Ortsteil Barmen Wilhelm Dörpfeld geboren wurde.

Anregend waren und sind natürlich die Begegnungen mit Familienangehörigen, für die ich stellvertretend Frau Dr. Galina-Andrusovova, Frau Hoyer und die Herren Detlef, Erich und Hans Schliemann nennen darf.

Neue Impulse werden sicher von dem Heinrich-Schliemann-Förderkreis ausgehen, zu dem wir während des heute in Ankershagen stattfindenden Kolloquiums unseren Beitritt als Klub erklären.

Mit unserem 1986 entstandenen Klub haben wir- so sehen wir es und Außenstehende bestätiges es uns- Akzente im geistigen und kulturellen Leben der Stadt und darüber -hinaus gesetzt.

Forschungsarbeit haben wir aus verschiedenen Gründen nicht betrieben, nicht betreiben können, aber stets haben wir uns um die Aneignung eines aktuellgültigen Schliemann-Bildes bemüht, um dies dann auch so zu vermitteln.

Es soll an dieser Stelle nicht verschwiegen werden, dass die Beschäftigung mit Schliemann durchaus nicht immer reibungslos mit der Staatsgewalt verlief. Die allzu intensive Beschäftigung mit dem Großkaufmann und Kriegsgewinnler waren einigen Oberen schon ein Dorn im Auge.

Und auch die Klubarbeit mit den Auslandskontakten und dem Aufgreifen brisanter Themen- z.T. aus der Antike hergeleitet- machten uns führten zur Observierung. Über Schliemann, Antike, Mythologie, Archäologie sprachen mit uns u.a. Prof. Dr. Korrés aus Athen- sein Vortrag war ein Glanzpunkt im Klubleben- Frau Prof. Huchthausen, Prof. Krenkel, die Doktoren Witte, Richter, Zimmermann und Bölke.

Neben Themen, die unmittelbar Schliemanns Leben und Werk zum Inhalt hatten, haben wir uns in den Klubveranstaltungen breitester Themenvielfalt gewidmet.

Es ist unmöglich, alle aufzuführen. Um das Spektrum zu charakterisieren will ich nennen:

Prof. Schildhauer- Hanse- Spezialist an der Uni Greifswald, den Kulturpolitiker Klaus Höpcke, den Lieder-

macher und Sänger Kurt Nolze, die Fotografin Helga Paris, den Designer Czerwinski, die Schriftstellerin Christa Wolf.

Das heutige Griechenland brachte uns der griechische Schriftsteller Thomas Nicolou nahe, mit dem uns seit Jahren Freundschaft verbindet und dem wir durch seine Mittlerrolle viel zu verdanken haben.

Im Hinblick auf das Jubiläum in diesem Jahr wurde eine Konzeption erarbeitet, die Schritt für Schritt in Zusammenarbeit der Kommune mit verschiedenen Partnern, zu denen auch unser Klub gehört, realisiert wird.

Dazu zahlte 1987 die Schaffung einer Gedenktafel an der Gaststätte „Zum Wallberg“ – dort kehrte Schliemann als berühmter Mann bei Aufhalten in Neubukow ein.

Wichtig ist weiterhin, die Schuljugend mit dem abenteuerlichen Leben Schliemanns vertraut zu machen.

Geplant ist die Durchführung einer Projektwoche zum Thema Schliemann.

Von Bedeutung war und bleibt zunehmend die Betreuung der Gedenkstätte durch reguläre Öffnungszeiten mit dem Angebot von Führungen.

Klubmitglieder treten am Ort und auswärts mit Vortragen Erarbeitung von Materialien für die Öffentlichkeitsarbeit, einige lernen sie heute kennen und können sie erwerben.

Hervorhebenswert sind darunter die Repliken von unserem Klubmitglied Frau Schmied.

Veröffentlichungen - vornehmlich in der Tagespresse - rücken Schliemann immer wieder in das Bewusstsein.

Verbessern müssen wir noch die gezielte Werbung für Gedenkstätte und Klub, so z.B. an den Ortseingängen.

Im Zuge der Einführung der Marktwirtschaft muss die Funktion Schliemanns für Neubukow auch aus diesem Blickwinkel betrachtet werden, d.h. muss auch aus diesem Blickwinkel betrachtet werden, d.h. muss auch oder gerade wegen Schliemann Neubukow zum touristischen Ziel werden. Die Gedenkstätte muss - und das ist vorgesehen - renoviert und rekonstruiert werden.

Durch die Turbulenzen früherer und heutiger Zeit, ist dieses bis heute leider nicht gelungen.

Dank der fleißigen Arbeit von

Frau Walter

Herrn Albrecht

Herrn Kaufmann

kann die Stadt heute jedoch einen Raum präsentieren, der nun vielseitig mit Leben zu erfüllen sein wird.

Sie finden in ihm eine Sonderausstellung mit einer Portratplastik Schliemanns und anderen künstlerischen Arbeiten von Herrn Rainer Kessel.

Desweiteren sehen Sie dort auch Vorstellungen der Innenarchitektin Frau Walter zur Neugestaltung der Gedenkstätte. Anhand eines Modells ist Frau Walter zu Erläuterungen bereit.

Um dieses Vorhaben und andere nicht genannte Aufgaben gegenwärtig und zukünftig in Angriff nehmen zu können, sind Mittel erforderlich, die nicht im notwendigen Masse zur Verfügung stehen.

Es sei mir deshalb bitte nicht übel genommen, wann ich die Gelegenheit beim Schopfe packe, und zu Spenden, Förderbeiträgen, Unterstützung jeglicher Art aufrufe, wozu ich auch den Kauf von Erinnerungsstücken zu Benefizpreisen zähle.

H. A. Stoll sagte im Vorwort, dem Propylaion, zum Traum von Troja: Erben heißt nicht nur dankbar annehmen, man muss auch etwas dafür tun.

In diesem Sinne sollte heute auch das Schliemann-Denkmal eingeweiht werden.

Diese Stele aus Sandstein sollte, um mit dem berühmten Kollegen von Herrn Kessel, Alfred Hrdlicka zu sprechen im positiven Sinne ein Stein des Anstoßes sein, ein Denkmal im wahrsten Sinne des Wortes, eben „Denkmal!“

Es kündigt von der Leistung eines Mannes, der Troja fand und der uns ein Jahrtausend griechischer Geschichte oder besser gesagt Menschheitsgeschichte schenkte.

Wir werden sein Andenken stets bewahren!